

Rapport

Impact Coronacrisis op ICT-sector

Resultaten van survey onder leden NLdigital

Mei 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1) Impact	3
Impact op de omzet:	3
Vraag naar producten of diensten:	4
Impact Coronacrisis op klanten:	4
Impact op werkgelegenheid ICT-sector:	5
Impact op outsourcing:	6
Impact op levering van hardware:	6
2) Genomen maatregelen	7
Werken op afstand:	7
Problemen met thuiswerken:	7
Terugkeer naar kantoor:	7
Overige maatregelen:	7
3) Steunmaatregelen overheid:	8
Van welke steunmaatregelen maken ICT-bedrijven gebruik?	8
Zijn de huidige steunmaatregelen toereikend?	8
4) Steun vanuit de branchevereniging:	9
Hoe kan NLdigital jouw bedrijf het beste helpen?	9
5) Vergelijking met Europa	9
6) Over de survey	10

Inleiding

Sinds de uitbraak van de Coronacrisis houdt NLdigital een vinger aan de pols bij haar leden. Naast de vele één-op-één gesprekken met leden, hielden we eind april een eerste survey over de impact van Corona. Begin mei hebben we de survey – met een paar aanpassingen en toevoegingen - nog eens herhaald. In dit rapport vind je de resultaten van deze laatste survey. Waar de resultaten sterk afwijken van die van een maand geleden hebben we dat vermeld.

In het algemeen is duidelijk dat de gevolgen van Corona binnen onze sector sterk verschillen. De ICT-sector is divers, zowel in de soorten producten en diensten als in verdienmodel en de markten waarin bedrijven actief zijn. Dat zien we terug in de resultaten. Het ene bedrijf ziet 85% van de omzet wegvallen, een ander meldt juist een flinke stijging. Het ene bedrijf moet noodgedwongen tijdelijke contracten stopzetten, een ander komt juist mensen tekort om aan de vraag te voldoen.

Het is dus oppassen met gemiddelden. Toch denken we dat de resultaten in het rapport een goede dwarsdoorsnede zijn van wat er speelt in de sector. Juist door de grote diversiteit is het algemene beeld misschien minder negatief dan in sommige andere sectoren. Het lijkt erop dat de bepalende factor is in hoeverre de Coronamaatregelen door gaan werken op de klanten van ICT-bedrijven. Bedrijven verwachten in Q3 de grootste dip, maar zijn voor Q4 al voorzichtig positiever.

Hopelijk draagt de deze week aangekondigde versoepeling van de maatregelen er aan bij om die verwachting uit te laten komen.

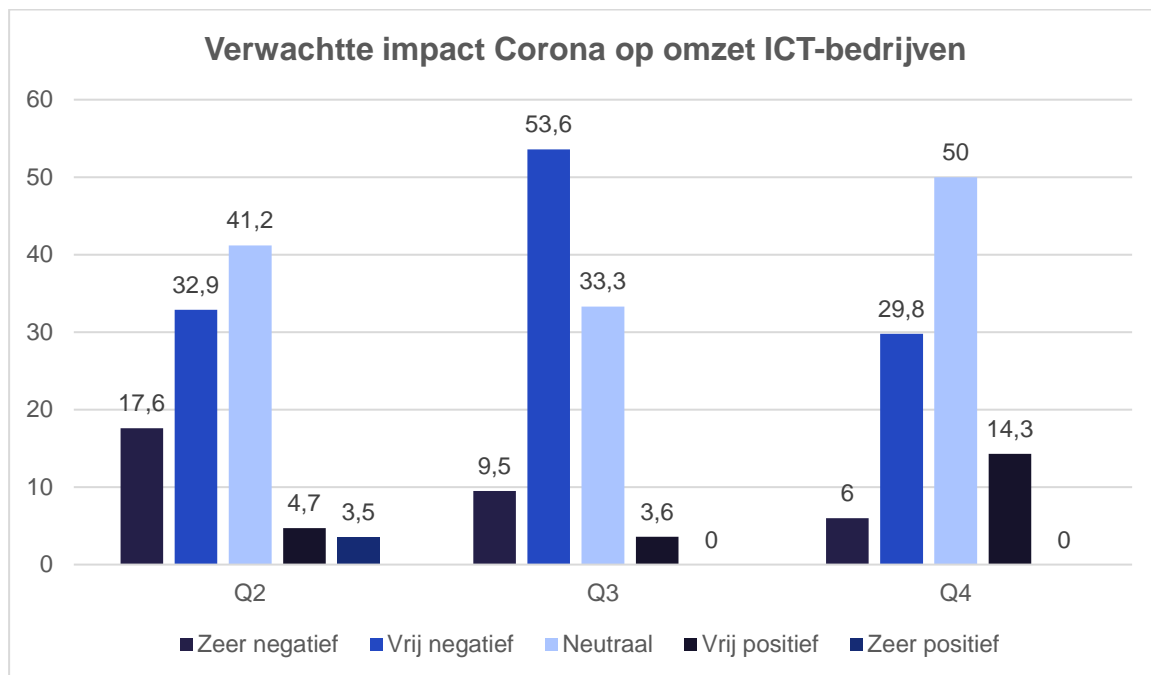
Tot slot blijkt dat bedrijven hun weg naar steunmaatregelen van de overheid al goed weten te vinden. Toch schieten de maatregelen voor een deel van de sector tekort. Bedrijven vrezen bovendien dat ze door de relatief late impact van Corona op hun omzet niet in aanmerking zullen komen.

NLdigital blijft zich vanzelfsprekend inzetten om te zorgen dat er alles aan wordt gedaan om de sector door deze moeilijke periode heen te helpen. Heb je naar aanleiding van dit rapport nog vragen, suggesties of aanvullende inzichten? Laat het ons weten via communicatie@nldigital.nl.

1) Impact

Impact op de omzet:

- ICT-bedrijven verwachten in Q3 de meeste daling in omzet te zien door de Coronacrisis.
- De helft van de bedrijven ziet in Q2 al een negatieve impact van Corona op hun omzet. Waarvan een kleine 18% zelfs zeer negatief.
- Opvallend: in Q4 verwacht een meerderheid van de bedrijven een neutrale (50%) of zelfs positieve (14,3%) impact van Corona op hun omzet.
- Gevraagd naar de totale omzet van de ICT-sector in 2020 zijn bedrijven nog positiever: 34% verwacht een (zeer) negatief effect, 50% neutraal en 16% positief.

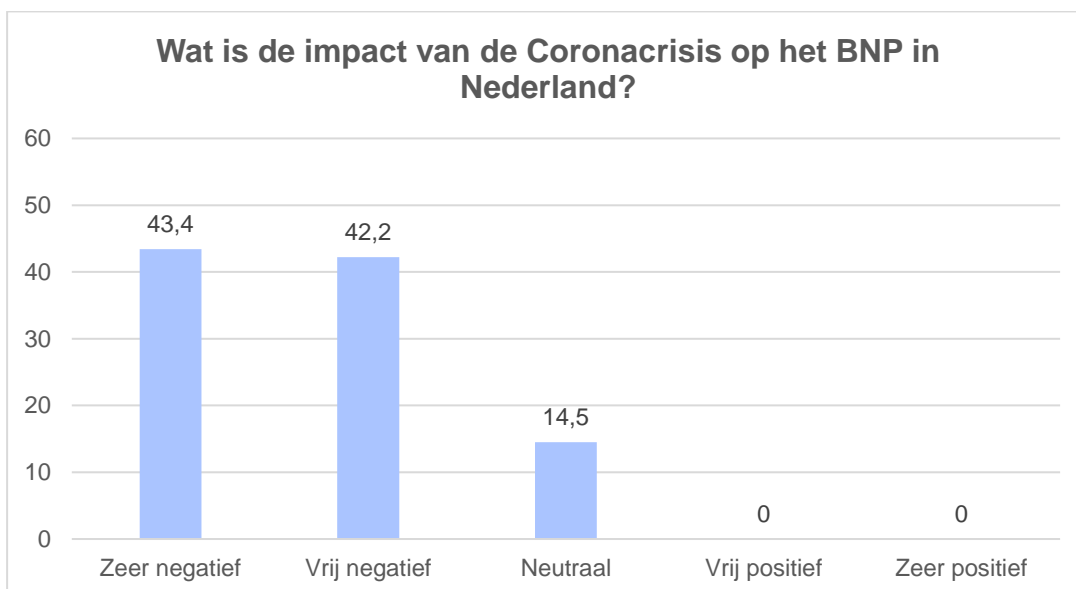
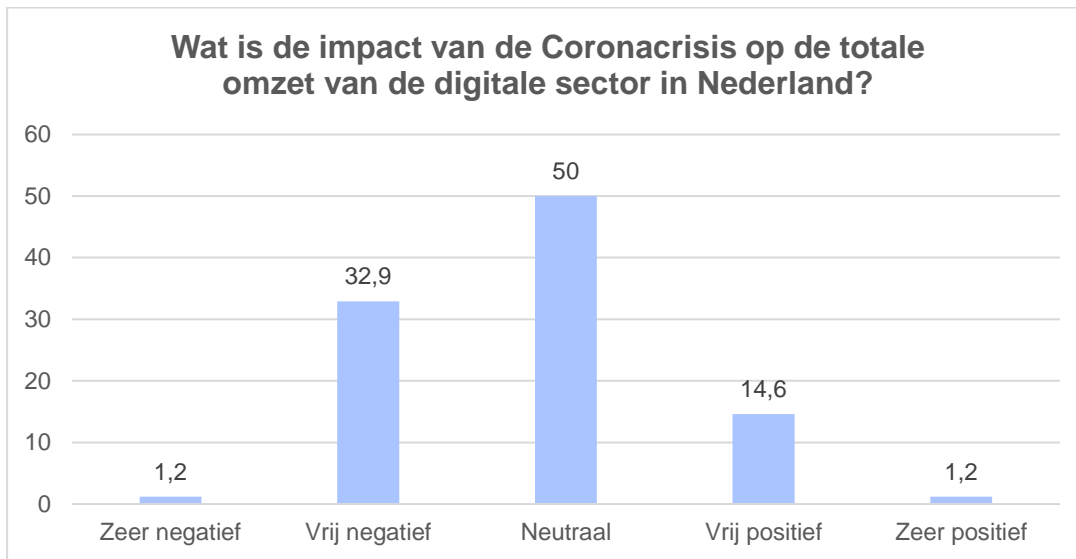

Vraag naar producten of diensten:

- De impact van Corona op de vraag naar ICT-diensten en -producten verschilt sterk per bedrijf
- 36% verwacht dat vraag zal afnemen, 39% verwacht geen invloed en 25% verwacht juist een positieve invloed op de vraag.
- Bedrijven zijn hier positiever over dan een maand geleden.

Impact Coronacrisis op klanten:

- Gevraagd naar de grootste impact van de Coronacrisis op hun bedrijf noemt toch 60% van de bedrijven op dit moment de *afgenomen inkomsten omdat klanten andere prioriteiten stellen*.
- Op dit noemt 9% *afgenomen inkomsten omdat klanten in financiële nood zitten* als grootste impact. Maar als we kijken naar de komende 3 maanden stijgt dit naar 19%.
- Bedrijven lijken zich vooral zorgen te maken om de impact van de Coronacrisis op hun klanten:
  - Een grote meerderheid van de bedrijven (80%) heeft op dit moment te maken met opdrachten die worden uitgesteld
  - 29% ziet dat klanten opdrachten helemaal annuleren
  - 32% ziet dat klanten uitstel van het betalen van facturen aanvragen.
- ICT-bedrijven zijn ook een stuk somberder over de hele Nederlandse economie dan over de totale omzet in de eigen sector. Dit bevestigt het beeld dat ze de meeste directe impact zien bij hun klanten.

Impact op werkgelegenheid ICT-sector:

- Gevraagd naar de impact van Corona op het aantal mensen dat ze in dienst hebben verwacht 23% van de bedrijven dit jaar een negatieve impact, 67% zegt neutraal en 10% ziet juist een positieve impact.
- 25% van de bedrijven geeft aan dat ze tijdelijke contracten en/of overeenkomsten met zzp'ers stop hebben gezet. 12% is dit van plan, of heeft het besproken. Voor 35% is dit nog niet aan de orde. Voor 28% is dit geen optie of niet van toepassing.

UWV: geen krimp werkgelegenheid digitale sector

Volgens [cijfers van het UWV](#) uit begin mei zit de sector Informatie en Communicatie in de categorie “geen / kleine krimp van werkgelegenheid”. Op het eerste gezicht lijkt dit tegenstrijdig met de cijfers uit de survey. Een mogelijke verklaring is het feit dat in de ICT-sector veel met een flexibele schil wordt gewerkt. Door het stopzetten of uitstellen van projecten zijn het vooral zzp'ers en gedetacheerde werknemers die nu zonder werk zitten. Van significante gedwongen ontslagen lijkt in onze sector nog geen sprake te zijn.

Impact op outsourcing:

- Slechts 12% van de respondenten geeft aan gebruik te maken van outsourcing.
- Hiervan zegt de helft dat ze merken dat ze door de Coronacrisis minder werk kunnen outsourcen.
- Het gaat dan met name om software development. Daarnaast worden support, finance en consulting genoemd.
- De bedrijven die aangeven problemen te ondervinden outsourcen met name naar landen binnen de EU.

Impact op levering van hardware:

- 21% van de bedrijven heeft te maken met problemen in de aanlevering van hardware.
  - Dat uit zich vooral in beperkte levering en lange levertijden.
  - Een minderheid heeft ook last van stijgende prijzen als gevolg van de krapte.
- De meest genoemde producten waar gebrek aan is zijn notebooks, servers en netwerkkaparaatuur. Ook webcams en headsets worden genoemd.

De top-3 van moeilijk leverbare hardware:

1. Laptops
2. Servers en netwerkkaparaatuur
3. Webcams

2) Genomen maatregelen

Werken op afstand:

- Bij 83% van de bedrijven werken bijna alle medewerkers vanuit huis, 2,4% geeft aan dat dit onmogelijk is.
- Om dit mogelijk te maken heeft 88% van de bedrijven technische randvoorwaarden voor werken op afstand gecreëerd.
- Daarnaast heeft 48% niet-technische, ARBO-gerelateerde, randvoorwaarden gecreëerd. Een ruime 8% heeft dit gepland of besproken. Voor 32% is dit mogelijk, maar nu geen issue.

Problemen met thuiswerken:

- Na enkele weken werken op afstand geeft 70% van de bedrijven aan dat dit zonder problemen of beperkingen gaat.
- De 30% die wel problemen ervaart heeft met name te maken met:
  - Gevoel van sociale afstand, gebrek aan interactie
  - Minder efficiëntie in samenwerken en overleggen
  - Minder spontane interactie en innovatie
  - Stress door combineren werk en thuisonderwijs / kinderen
  - Extra vermoeidheid door online meetings
  - Beperkingen in werkzaamheden door gebrek aan fysieke aanwezigheid.

Terugkeer naar kantoor:

- 64% van de bedrijven is al bezig met het nemen van maatregelen om terugkeer naar kantoor op termijn mogelijk te maken.
- De meest genoemde maatregelen zijn:
  - Werkplekken aanpassen om meer afstand (1,5 meter) te creëren
  - Extra hygiënemaatregelen als spatschermen, desinfecterende middelen beschikbaar maken, vaker schoonmaken
  - Aanpassen roosters en werktijden, bijvoorbeeld 'half-om-half' werken, wisselende teams op kantoor en ook 's avonds open
  - Aangepaste routing, stickers en tape om afstand aan te geven
  - Aanpassingen aan catering en kantine, of gezamenlijke lunch helemaal afschaffen.

Overige maatregelen:

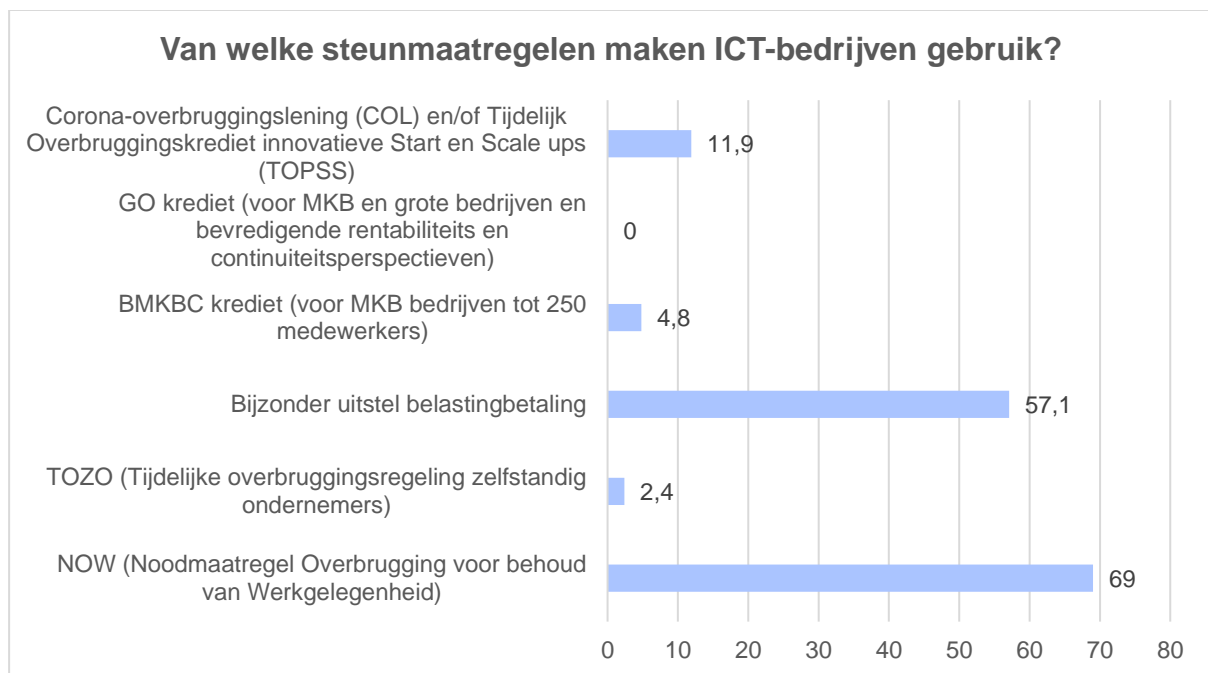
- 19% van de bedrijven heeft gereduceerde werkuren of werkdagen ingesteld. Dat is minder dan een maand geleden.

- Wel heeft 19% werknemers gevraagd om verlof op te nemen. Nog eens 13% is dit van plan. Dat is een verdubbeling ten opzichte van een maand geleden.
- Het sluiten van kantoren of productiefaciliteiten is voor 73% van de bedrijven niet van toepassing of niet aan de orde. 13% heeft deze maatregel wel genomen en 4% heeft het gepland of besproken.

3) Steunmaatregelen overheid:

Van welke steunmaatregelen maken ICT-bedrijven gebruik?

- 50% van de bedrijven maakt op dit moment gebruik van steunmaatregelen van de overheid
  - Daarvan is de NOW-regeling het populairst (70%) gevolgd door de uitstel van belastingbetaling (57%).
  - 12% van de bedrijven maakt al gebruik van de recent ingestelde regelingen voor start-ups en scale-ups (COL / TOPSS). Dat is opvallend, omdat op het moment van uitvragen deze regeling pas een paar dagen oud was. Dat kan wijzen op een grote noodzaak voor deze regeling onder bedrijven.

Zijn de huidige steunmaatregelen toereikend?

- 33% zegt niet tevreden te zijn met het huidige pakket aan steunmaatregelen.
- De meest genoemde redenen hiervoor zijn:

- De maatregelen gaan uit van de huidige situatie, terwijl de echte impact voor de ICT-sector moet nog komen
- Het is geen structurele oplossing
- Het bedrijf komt niet in aanmerking of groeit te snel om er echt baat bij te hebben¹
- De compensatie is niet voldoende om loonkosten te dekken, of omzetverlies te compenseren
- De regelingen kijken naar omzet, terwijl liquiditeit het probleem is.

4) Steun vanuit de branchevereniging:

Hoe kan NLdigital jouw bedrijf het beste helpen?

- De meeste bedrijven (44%) zien graag dat NLdigital bij de overheid vraagt om extra steunmaatregelen, of een aanpassing van de huidige regels.
- 32% is ook geholpen met juridisch advies. Dat is hoger dan een maand geleden. 31% heeft ook graag hulp bij HR-vragen.
- 59% van de bedrijven ziet graag dat NLdigital informatie deelt over de impact van Corona op de sector.
- Het faciliteren van overleg met andere ondernemers en hulp met het opschalen van initiatieven zijn minder gewenst (resp. 10% en 7%).

5) Vergelijking met Europa

Onze Europese koepel DIGITALEUROPE heeft een [soortgelijke survey](#) gehouden onder haar leden in diverse EU-landen. Omdat NLdigital een eigen survey heeft gehouden, zijn Nederlandse bedrijven in dit onderzoek nauwelijks vertegenwoordigd. Als we de uitkomsten naast elkaar leggen, zien we enkele opvallende verschillen:

- ICT-bedrijven in Nederland zijn over het algemeen minder somber dan hun branchegenoten in andere landen.
- Op EU-niveau is 77% van de bedrijven negatief over hun financiële prestaties. In de Nederlandse resultaten komt dat percentage niet hoger dan 63% (verwachting Q3).
- 36% van de bedrijven in Europa verwacht een negatieve impact van de Coronacrisis op het aantal mensen dat ze in dienst hebben. In Nederland is dat 22%.
- In andere Europese landen ziet een veel groter percentage bedrijven problemen met de levering van hardware dan in Nederland. Een mogelijke verklaring is het lage aantal hardwarebedrijven onder de respondenten in onze survey.

¹ voor deze snelgroeiende bedrijven (met name startups en scale-ups) zou de COL / TOPSS regeling mogelijk wel toereikend zijn, maar die was op het moment van uitvragen pas net van kracht.

6) Over de survey

De survey is in de eerste week van mei gehouden onder 90 directeuren / eigenaren van leden van NLdigital. De groep respondenten is representatief voor ons ledenbestand.

Aantal medewerkers:

0 tot 10	33,3%
11 tot 50	42,9%
51 tot 250	17,9%
250+	6,0%

Segment:

Software: SaaS, productsoftware	38,1%
Software: maatwerk	9,5%
Hardware	8,3%
Infrastructuur: telecom	3,6%
Infrastructuur: housing / hosting	1,2%
Platform / internetdiensten	1,2%
IT-advies en -dienstverlening	23,8%
Anders	14,3%

Impact Coronacrisis op ICT-sector

Resultaten van survey onder leden NLdigital

